

TÜRKÇE İLE ALMANCA ARASINDA KÖPRÜ DİL OLARAK İNGİLİZCE

ENGLISH AS A BRIDGE LANGUAGE BETWEEN TURKISH AND GERMAN

Hüseyin Arak

Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, KAYSERİ

arak@erciyes.edu.tr

ÖZET

Son yıllarda Türkiye’de ikinci yabancı dil (L3) öğretimi ve öğreniminin gittikçe daha büyük bir önem kazandığı gözlenmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalar özellikle yöntem konusunda yoğunlaşmaktadır. Ele aldığımız çalışmada karşılaştırmalı yöntemle L2 olarak öğrenilen İngilizcenin L3 olarak Almanca öğreniminde ve öğretiminde niçin dikkate alınması gerektiği konusu üzerinedir. En önemlisi de karşılaştırmalı analizler aracılığıyla İngilizceden olumlu transferler yaparak Almancanın öğrenilmesinin nasıl kolaylaştırılabileceğidir.

Yapılan karşılaştırmalı inceleme sonucunda, akraba iki batı dilinin karşılaştırılmasında olumlu transferler yapabilmek için ilk önce benzer yapılar üzerinde durulması gerektiği sonucuna varılmıştır. Almanca ile İngilizce arasındaki farklılıklara ise daha sonra ayrıca değinilmelidir. Bunun yanında İngilizce ile Almanca arasındaki karşılaştırmaların boşluklar da oluşturacağı göz önüne alınmalıdır. Özellikle artikellerin Türkçede bulunmamasından dolayı iki batı dilinin birbiriyle karşılaştırılmasının Türkçe ile karşılaştırmaktan daha verimli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Türkiyede birinci yabancı dil olarak öğrenilen İngilizce, Almanca ile Türkçe arasında köprü dil görevi görmeye oldukça elverişlidir.

Anahtar Kelimeler: Almanca, İngilizce, Türkçe, ikinci yabancı dil, köprü dil

ABSTRACT

The teaching and learning of a second foreign language (L3) in Turkey has gradually gained great importance recently. The people in Turkey are learning first English as foreign language and after English most of the students are learning German as second foreign language. Most of the studies on this subject are based on methodological approaches. Our research focuses on the reasons why English -taught as second language- should be taken into consideration while teaching German

as a third language. This has been achieved by using a comparative methodology. The most crucial side of this study is showing how to facilitate learning German language by making positive transfer from English comparatively.

Having a closer look on the two relative languages revealed the necessity of dealing first with the same or similar structures in both languages in order to make positive transfer obtained through the comparative study. The differences between German and English should also be taken into account in a later study. It should also be kept in mind that this comparative study will result in gaps- that is no matching between the languages in question. Since there are no articles in the Turkish language, it is thought that a comparative study on this subject between the two European languages will be of greater use in teaching German to Turkish students. English which has been the first foreign language taught in Turkey is of utmost use in serving as language bridge between German and Turkish.

Keyword: German, English, Turkish, second foreign language, bridge language

1. GİRİŞ

ABD ve İngiltere merkezli büyük küresel şirketlerin önderliğinde İngilizce dünyanın ortak iletişim dili olma niteliği kazanmıştır. Ekonominin ve ticaretin küreselleşmesi yanında internet ağları ve elektronik posta gibi iletişim araçlarının çoğalması, herkes için ulaşılabilir hale gelmesi İngilizcenin ortak dil olarak yayılmasına halen de önemli katkılar sağlamaktadır.

Ana dilden (L1) sonra *yabancı dil* (L2) olarak öğrenilen İngilizce diğer dünya dillerini ikinci plana itmiştir. Bugün yaklaşık 2 milyar insan İngilizceyi ya ana dili ya da yabancı dil olarak konuşmaktadır.* Gelişmekte olan ülkelerde *iki dilli* (bilingual) bireylerin sayısı artmakta ve en yaygın öğrenilen yabancı dil İngilizceden sonra *ikinci yabancı dil* (L3) olarak Almanca gelmektedir.** Heid'in de üzerinde önemle durduğu gibi, gelecekte Avrupada eğitimli insanların en az iki yabancı dili iletişim kurabilecek düzeyde bilmesi gereklilik olarak görülecektir (Heid 1990: 73). Her ne kadar İngilizce diğer dilleri ikinci plana itse de çokdillilik Avrupada varlığını sürdürecektir (Neuner & Hufeisen 2003: 43).

Avrupada İngilizceden sonra L3 olarak Almancanın öne çıkmasında Almanya'nın ekonomik gücü yanında İngilizce ile akraba dil olması ve bu yakınlığın Almancanın öğrenilmesini kolaylaştırması neden olarak gösterilebilir. Türkiye'de de durum diğer Avrupa ülkelerinden farklı değildir. L2 İngilizceden sonra genellikle Almancanın öğrenilmekte olduğu birçok araştırmacı tarafından teyit edilmektedir (bkz. Tapan 2001: 1565; Genç 2003a: 203; Genç 2003b:195).

* <http://www.ef.co.at/master/ils/languages/english/> (10.04.2009)

** <http://www.daad.de/deutschland/deutsch-lernen/warum-deutsch-lernen/00563.de.html> (10.04.2009)

Türkiye'nin Avrupa Birliğine aday ülke konumuna gelmesiyle birlikte Türkiye'de L3 olarak Almanca'nın yanında İtalyanca, İspanyolca, v.b. diğer Avrupa dilleri de ilgi görmektedir.

İngilizce ve Almanca gibi bir Avrupa dilini öğrenen Türklerin karşılaştıkları sorunlar irdelendiğinde, bunların başında dil yapısından kaynaklanan sorunların geldiği görülmektedir. Bunun nedeni de İngilizce, Almanca, Fransızca, v.b. yabancı dillerin farklı dil ailelerinden gelmesi ve Türkçe ile benzerlik taşımamalarıdır. Oysa batı dilleri arasında kelime hazinesi ve dilbilgisi bakımından birçok benzerlik gözlenmektedir.

Yapısal bakımdan Almanca ve İngilizce birbirine Türkçeye olduklarından daha çok benzemektedirler. Bu iki dilin karşılaştırılması benzerlikler ve farklılıklar ortaya koymaktadır. İngilizce ve Almanca arasındaki benzerlikler farklı yapılardaki özellikleri anlamayı kolaylaştırmaktadır. Buradan hareketle birinci yabancı dil konumunda olan İngilizce Almanca öğrenmede *köprü dil* olarak görülebilecek konumdadır. Almancanın İngilizceden sonra L3 olarak öğrenilmesi bir olumsuzluk olarak değil bir şans olarak görülmelidir. Ancak bunun geçerli olabilmesi için L2 öğrenilirken edinilen yabancı dil öğrenme yöntemlerinden ve birikiminden olumlu transfer yapma amacıyla etkin olarak faydalanılması gerekir. Özellikle Almanca ile İngilizce arasındaki benzerliklerden yararlanmak öğrencilerin bildikleri dilbilgisi yapılarını ve kelime hazinesini farklı yeni bir dilde kullanma olanağı verdiği için kendilerini rahat hissetmelerini sağlayacaktır.

Türkçe ile Almanca arasında herhangi bir dil akrabalığı bulunmadığından dilsel yapı farklılıkları, Almanca ile İngilizce arasındaki farklılıklardan daha fazladır. Sadece yapısal farklılıklar değil, aynı zamanda leksikal, fonetik, dilbilgisi, v.s. açısından da büyük farklılıklar olduğu dikkat çekmektedir. Bu nedenle ortaöğretim kurumlarında zorunlu yabancı dil olarak öğretilen İngilizceden sonra L3 olarak Almanca öğrenmek durumunda bulunanlar, özellikle yapı bakımından Almanca ile benzerlikler gösteren İngilizceden mutlaka yararlanmalıdırlar. Bunun nedenine gelince; ilköğretimin dördüncü sınıfından itibaren zorunlu yabancı dil olarak İngilizce tüm devlet okulları ve özel okullar dâhil olmak üzere okutulmaktadır (bkz. Çakır 2002). Yabancı dil dersleri özel okullarda daha ilköğretimin birinci sınıfında başlayabilmektedir. Anlaşıldığı üzere, ilkokuldan itibaren lise bitirilene kadar en az dokuz yıl İngilizce L2 olarak okutulmaktadır. Çok dilliliğin yoğun olarak tartışıldığı günümüzde ilk adım olarak ortaöğretimde başlayan L3 zorunluluğu yakın gelecekte ilköğretim basamağında da gerekli olacaktır. Bunun yanı sıra Avrupa Birliği de topluluğa üye ülkelerdeki vatandaşların, topluluğun dillerini öğrenmelerini çeşitli programlarla (Sokrates ve alt programları) tavsiye ve teşvik etmektedir. Yakın bir gelecekte Türkiye'de de uygulamaya konulması planlanan *Avrupa Dil Pasaportu* uygulamasının özellikle yurt dışında çalışmak için bir önkoşul haline gelmesi beklenmektedir. Bilim ve teknoloji yarışında olan ve olması gereken ülkemizde, dünyayı küçülten yabancı dil alanında da hazırlıksız yakalanmaması gerekir.

Bu çalışmanın amacı, İngilizce ve Almanca'nın dilbilgisel benzerliklerinden yararlanarak ikinci yabancı dil (L2) olarak Almanca'nın öğrenme sürecine *olumlu transferler* yoluyla nasıl katkıda bulunulabileceğini örnekleriyle ortaya koymaktır. Bu benzerlikleri ortaya koyabilmek için karşılaştırmalı yöntemle dilbilgisi konuları ele alınmıştır.

2. Yabancı dil (L2) ve İkinci yabancı dil (L3)

Türkiyede *ana dili* (L1) ediniminden sonra okullarda ilköğretimden itibaren okul çağındaki öğrencilerin en çok enerji, zaman ve para harcadıkları yabancı dil İngilizce'dir. İlköğretimde 9-10 yaşlarından itibaren öğrenciler L2 olarak İngilizce öğrenmeye başlarlar.

İngilizce yabancı dil olarak bu hakimiyetini Ortaöğretim kurumlarında da sürdürmeye devam eder, ancak Lise 2'den itibaren öğrenciler (15-16 yaşlarında) ikinci yabancı dil (L3) olarak genellikle Almanca veya Fransızca öğrenmeye başlarlar. 2001-2002 öğretim yılından itibaren özellikle Anadolu Öğretmen Liseleri'nde, 2004/2005 öğretim yılından itibaren de tüm Anadolu ve Fen Liseleri'nde L3 zorunlu ders haline getirilmiş ve yaklaşık 55 000 öğrenci zorunlu L3 dersi almıştır. Yükseköğretimde de durum farklı değildir. Birinci yabancı dil olarak öğrenilen İngilizcenin yanında Almanca, Fransızca, İspanyolca, İtalyanca, Rusça gibi diller L3 olarak öğrenilmektedir.

Uzun yıllar İngilizceye ayrılan bu zaman ve enerjiden daha sonra L3 olarak Almanca öğrenirken mutlaka yararlanılması gerekir, dolayısıyla L2 ve L3 öğretimindeki farklılıkların ortaya çıkarılarak önceki dil bilgisi, kelime hazinesi gibi benzerliklerinden, öğrencilerin yabancı dil öğrenme deneyimlerinden yararlanılmalıdır. Kendi ana dili yanında başka bir yabancı dil öğrenmiş olanlar belirli öğrenme becerilerini ve stratejilerini önceden kazanmış durumdadırlar.

İlköğretimden itibaren öğrenilen L2'nin, L3 olarak Almanca'nın öğrenilmesinde ve öğretilmesinde özellikle kültürel içerikli konularda ve dil yapılarının karşılaştırılmasında yararlı olabileceği ve böylece L3 öğrenme sürecini kısaltacağı görüşü yaygındır (Bausch/Heid 1990: 14). Bunu sağlayabilmek için derste kullanılan materyaller L2 ve L3 esas alınarak hazırlanmalı ve özellikle dilbilgisi yapılarının karşılaştırılarak benzerlik ve farklılıklar üzerinde durulmalıdır. Genç'in de vurguladığı gibi, "İlk ve ortaöğretim kurumlarında birinci ve ikinci yabancı dil derslerinde süreklilik gösteren bir program ve kitapla çalışılmalıdır" (bkz. Genç 2002: 81).

Ders materyallerinin hazırlanması aşamasında bilinen L2'nin L3'e ne gibi olumlu katkılar sağlayabileceği göz ardı edilmemeli ve L2'den de yararlanılmalıdır. L2'den yararlanabilmek için, anadille birlikte L3 ile karşılaştırmalı bir inceleme yapılmalıdır. Bu noktadan hareketle *İkinci Yabancı Dil olarak Almanca* derslerinde öğrencilerin L2 olarak bildikleri İngilizceden yararlandırmanın yolları araştırılmalıdır. Bu konuda yapılan teorik ve uygulamalı çalışmalara örnek olarak Serindağ (2005), Yücel (2005) ve Polat'ın (2005) L2 ve L3 ile ilgili karşılaştırmalı dilbilgisi ile ilgili çalışmaları verilebilir. Dil yapılarının başka dillerdeki durumunu inceleme çalışmaları çoğu kez

olumsuz transferleri ortaya çıkarmaya yönelik yapılmıştır, ancak ikinci yabancı dilin öğretiminde benzerliklerden yararlanma gibi bir *olumlu transfer* üzerinde de mutlaka durulmalıdır.

Dilbilgisi ve sözcük öğretimi yanında İngilizce öğrenirken elde edilen dil öğrenme becerileri de dikkate alınmalıdır. Öğrencilerin dil öğrenme ile ilgili elde ettikleri beceriler:

- **Paraphrase** (açıklama): Bir sözcüğü başka sözcüklerle açıklayabilme becerisi.
- **Foreignizing**: Bir sözcüğün hedef dildeki dil kurallarına uyarlama becerisi.
- Ana dili dışında başka bir dilin leksikal ve dil bilgisine de sahiptirler.

Bu araştırmada da ortaya konmaya çalışıldığı gibi, alanın asıl araştırılması gereken en önemli konularından birisi, öğrenilen birinci yabancı dilin ikinci yabancı dilin öğretilmesinde ve öğrenilmesinde ne gibi olumlu katkılar sağlayabileceğidir. Bausch'un da önemle üzerinde durduğu gibi, şimdiye kadar yabancı dille ilgili araştırmalarda çoğunlukla ana dilin yabancı dil öğrenme sürecindeki olumlu ve olumsuz etkileri üzerinde duruluyordu, ancak günümüzde L2'nin L3'ün öğrenilmesinde yaptığı etkiler üzerinde de durulmaktadır (Bausch 1995: 450).

3. Karşılaştırmalı analizle İngilizce ve Almanca arasındaki ortak yönlerin ortaya çıkarılması

Öğrenciler her ne kadar önbilgileri olmadan Lise 2'den itibaren Almanca öğrenmeye başlasalar da en az 5 yıllık İngilizce birikimleri sayesinde yabancı bir dilin nasıl öğrenildiği deneyimini kazanmışlardır. Öğrenciler İngilizce öğrenirken elde ettikleri bu deneyimden yola çıkarak L3 olarak Almanca öğrenimi sırasında isteyerek veya istemeyerek L2 İngilizce ile karşılaştırma yapacaktır. Eğer bu aşamada öğretmen desteği ile L3 öğrenme süreci doğru yönlendirilirse, L2'den elde edilen "yabancı dil öğrenme" deneyiminden olumlu transferler yapılarak İngilizceden "köprü dil" olarak yararlanılabilir.

İki yabancı dilli bir öğretmenin bu süreci bilinçli yönlendirmesiyle, L2-İngilizcenin ve L3-Almancanın birbiriyle birçok benzerliğe sahip olduğu ortaya konabilir. Almancaya yeni başlayanların dikkati ilk derslerde L2 ile L3 arasındaki ortak özelliklere çekilmelidir. Özellikle basit cümlelerde SVO benzerliğine, Türkçe ile farklı olan yönlerine (SOV) karşılaştırmalı örnekler verilebilir. L2-İngilizce ve L3-Almancanın dilbilgisel yapıları karşılaştırmalı analiz yöntemiyle incelenebilir. Karşılaştırma sırasında her iki dil aynı ağırlıkta çeşitli yönlerden ele alınmalı ve böylece dilbilgisel fenomenler açıklığa kavuşturulmalıdır. Karşılaştırmalı analizin amacı, dil öğrenme sürecinin belirli hedeflere yönlendirmek olmalıdır.

L3 olarak Almanca öğrenirken L2 İngilizceden nasıl yararlanılabilir?

- Uluslar arası kelime hazinesi (yaklaşık 5 000 sözcük)

- Cermen kelime hazinesi (özellikle temel düzeyde)
- Fonetik uyum kalıpları /Lautensprechungsformeln (önemli kalıplar benzer, örneğin: apple/Apfel)
- Yazım ve telaffuz (sistemik bir benzerlik var, yazım mantıklı bir teamüle sahip)
- Söz dizimi transferi (birçok temel cümle türü tüm Cermen dillerinde yapısal olarak benzerlik gösterir: Artikellerin, sıfatların, fiillerin, bağlaçların v.b.)
- Dilbilgisi öğelerinin ortak adlandırılması, sıfatların derecelendirilmesi gibi ortak yönler.
- Önek veya sonek-transferi (bol miktarda Yunanca ve Latince kaynaklı ön ve sonekler, aynı zamanda isim yapım ekleri: –ship/–schaft).

Ortak Yönler: 1) Kelime Hazinesi

Almanca kelime dağarcığının oluşturulmasında da İngilizceden yararlanma olanağı vardır, çünkü Almancada İngilizce ile benzeşen birçok kelime olduğu söylenebilir. Oluşturulacak kelime dağarcığında İngilizce ve Almancadaki benzer kelimeler üzerinde yoğunlaşılabilir, zira Almancada uluslararası geçerlik kazanmış Yunanca ve Latince kökenli kelimelerin sayısı hiç de az değildir.

İngilizce ile Almanca arasında hem yazılış hem de anlam bakımından benzeyen sözcükler vardır. Bu sözcükler kelime hazinesinin geliştirilmesinde büyük kolaylık sağlayabilirler. Almanca birçok sözcüğün anlamını bulmak için İngilizce “Köprü Dil” görevi görebilir, çünkü temel düzeyde uluslar arası kullanım kazanmış birçok Cermen kaynaklı isim ve fiil ortakdır:

Akrabalık: mother/Mutter, father/Vater, brother/Bruder, sister/Schwester

Yemek: milk/Milch, bread/Brot, butter/Butter, cheese/Käse

Beden: arm/Arm, hand/Hand, foot/Fuß, nose/Nase, mouth/Mund

Doğa: nature/Natur, fish/Fisch, cow/Kuh, cat/Katze, gras/Gras, earth/Erde

Bileşik isimler (Komposita): mineral water /Mineralwasser; english book /Englischnach

Fiiller (Verben)

L2: İngilizce	L3: Almanca
sing/sang/sung	singen / sang / gesungen
drink/drank/drunk	trinken / trank / getrunken
swim/swam/swum	schwimmen / schwamm / geschwommen

spring/sprang/sprung	springen / sprang / gesprungen
----------------------	--------------------------------

Sözcük türetme (Wortbildung)**Latince son eklerin iki batı dilinde sözcüklere verdikleri ortak anlam:**

<i>Son Ek</i>	<i>İngilizce</i>	<i>Almanca</i>	<i>Türkçe</i>
- arium	primary	primär	birincil
- icum	political	politisch	politik
- ismum	sozialism	Sozialismus	sosyalizm
- ivum	explosive	explosiv	patlayıcı
- torem	author	Autor	yazar

Benzer son eklerle kelime türetme:

<i>Alm.</i>	<i>İng.</i>			
-los	-less	hilfslos, sinnlos, nutzlos	helpless, senseless, useless	çaresiz, anlamsız, yararsız
-voll	-full	hoffnungsvoll, bedeutungsvoll	hopeful, meaningful	umut dolu, anlam dolu
-er	-er	Lehrer, Arbeiter	teacher, worker	öğretmen, işçi
-lich	-ly	freundlich, heimlich	friendly, secretly	nazikçe, gizlice

Ön Ekler

<i>Alm.</i>	<i>İng.</i>		
ent-	de-, dis-	entarten, entdecken, entlassen, entwerten	degenerate, discover, discharge, devalue
miss-	mis-	missbrauchen, misstrauen missverstehen	misuse, mistrust, misunderstand
ver-	for-	verbieten, vergeben, vergessen	forbid, forgive, forget

unter-	under	Unterholz, Unterarm unterentwickelt	underbrush, underarm, underdeveloped
un-	un	unfähig, unvergesslich	unable, unforgotten
über	over	überall, überangstlich, überbauen, überwinden	overall, overanxious, overbuild, overcome

Ayrılabilen fiillerde benzerlikler:

<i>L2: İngilizce</i>	<i>L3: Almanca</i>	<i>L1: Türkçe</i>
aufstehen	get up	kalkmak
aufgeben	give up	vazgeçmek
ausgehen	go out	dışarı çıkmak
ausmachen	make out	kararlaştırmak
zurückkommen	come back	geri gelmek
zurückgeben	give back	geri vermek
durchgehen	go through	içinden geçmek
weggehen	go away	uzaklaşmak
weggeben	give away	vermek

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi, yabancı dil öğrenirken elde edilen deneyimlerin ikinci bir yabancı dil öğrenirken olumlu bir şekilde kullanılması kelime dağarcığını geliştirme sürecinde etkili olacaktır. Yabancı dil dersinde yapacağımız karşılaştırmalı örnek cümle analizleriyle hem olumlu transferler yapma olanağı bulabiliriz, hem de olumsuz transferlerin önüne geçebiliriz. Böylelikle yeni sözcükler öğrenirken yapılabilecek olası hataların da önüne de geçmiş oluruz.

Ortak yönler: 2) Yazım ve sesleme

İngilizcenin erken yaştan itibaren öğrenilmesinden dolayı Türk öğrenciler yabancı bir dil fonolojisiyle tanışmışlardır ve ses organları uyum sağlamaya alışkıdır:

Ses benzerliği olan sözcüklere örnekler:

	<i>L2: İngilizce</i>	<i>L3: Almanca</i>
	shoe	Schuh
	control	Kontrolle
	Pauls book	Pauls Buch
<i>Aynı anlamda</i>	hand hello	Hand hallo
<i>Farklı anlamda</i>	gymnasium (spor salonu)	Gymnasium (okul türü)

Ortak yönler: 3. Dilbilgisel Cinsiyet – Artikeller

Almancada üç (Maskulin: der, Feminin: die, Neutrum: das), İngilizcede sadece bir tek (the) dilbilgisel cinsiyeti ifade eden *artikel* (tanım edat, dilbilgisel cinsiyet, harf-i tarif) vardır. Türkçede ise dilbilgisel cinsiyet yoktur.

Türkçede ismin yerini tutabilen, isim gibi kullanılabilen, isim soylu kelimelerle bazı eklere *zamir* denir. *Şahıs zamirleri* şahıs isimlerinin yerine kullanıldığında fiillerin veya sıfatların sonunda ek olarak görülebilirler. Şahıs zamirlerinin cümle başında ayrıca kullanılması sadece vurgulama amaçlıdır. Türkçeyi diğer iki dilden ayıran en önemli özellik, Türkçede artikeller olmadığından 3. tekil şahısta sadece bir tek „o“ şahıs zamiri vardır. Buna karşın İngilizcede *he, she, it* ve Almancada *er, sie, es* şahıs zamirleri vardır. İsimlerin türü açısından bakıldığında yalın halde Türkçede dilbilgisel cinsiyeti gösteren belirli veya belirsiz artikelleri ifade edecek ekler (veya sözcükler) yoktur. Aşağıdaki tabloda artikelleri topluca inceleyebiliriz:

	<i>Belirli Artikeller</i>	<i>Belirsiz Artikeller</i>	<i>Örnek</i>	<i>3. Tekil Şahıs</i>
<i>L1:</i>	-	bir	öğretmen	o
<i>L2:</i>	the	a/an	the teacher	he, she, it

L3:	(m) der	ein	der/ein Lehrer	er,
	(f) die	eine	die/eine Lehrerin	sie,
	(n) das	ein	das/ein Kind	es

Yalın halde Türkçede görülmeyen artikeller *belirtili nesneli* (Akkusativobjekt) İngilizce veya Almanca cümleler Türkçeye çevrildiğinde *i-isim halinde* görülmektedir. İngilizcedeki *the*, Almancadaki *der, die, das* yerine Türkçede belirtili nesneyi (ismin i-halini) ifade eden –i eki kullanılmaktadır. Belirli artikeller Türkçede doğrudan sözcük veya ek olarak bulunmasalar da Almancadaki isim hallerinin Türkçeye çevirisinde aynı anlamı isim hal ekleri vermektedir. Belirsiz artikelleri ise Türkçede daha çok *bir* sayı zarfı olarak görebiliriz (bkz. Serindağ 2005). Almanca ile İngilizce karşılaştırıldığında belirli artikel İngilizcede sadece “the” olsa da en azından öğrenci artikel kavramına aşinadır ve fonksiyonu hakkında ön bilgiye sahiptir. Bundan dolayı İngilizce’den Almanca’ya geçiş yapmak daha kolaydır.

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere özellikle Almanca dersinde artikeller anlatılırken İngilizceden karşılaştırma yoluyla yararlanmak akıllıca olacaktır. Hem Almancada hem de İngilizcede isimden önce belirli veya belirsiz bir artikel gelmesi gerektiği vurgulanmalıdır. Ayrıca Almancada İngilizceden farklı olarak artikelin ismin haline göre değişikliğe uğradığı dikkate alınmalıdır. Artikellerin iki batı dilinde cinsiyet belirleyici öge olarak öne çıktığını düşünürsek, daha önceden bilinen İngilizcenin yardımıyla en azından artikellerin görevi daha anlaşılır hale getirilebilir.

Her ne kadar Almanca ile İngilizce arasında farklılıklar bulunsa da bu iki dil birbirine Türkçeden daha çok benzemektedir. Türkçe anadilli Almanca öğrenenler arasında en çok yapılan hatalardan biri artikeller ile ilgilidir. Çoğunlukla artikeller ya hiç kullanılmaz veya isim hallerine göre çekimleri hatalıdır. Bu hataların nedenlerinden biri olarak Türkçede artikellerin ne belirli ne de belirsiz hallerinin doğrudan ayrı bir sözcük veya ek şeklinde bulunmaması gösterilebilir. Böylece Almanca öğrenen kişi artikelleri kullanmamakla anlam boşluğu veya eksikliği olduğunu hissetmemektedir.

Ortak yönler: 4) Söz dizimsel benzerlikler

Hint-Avrupa dil ailesinden olan İngilizce ve Almanca’nın *SVO* dizilişine karşılık Türkçe’de *SOV* cümle dizilişi vardır. Standart Türkçe bir cümlede yüklem cümlenin en sonundadır. Almanca ile Türkçe arasında dil yapısı bakımından benzerlikler bulunmadığından birinci yabancı dil olarak öğrenilen İngilizceden yararlanarak ikinci yabancı dil olarak Almancaya geçiş yapmak daha akıllıca olacaktır. Tipik Türkçe bir cümle *S+O+V* (ÖZNE+NESNE+YÜKLEM) şeklinde dizilir (bkz. Maden 2005).. Aşağıdaki karşılaştırmalı örnek cümlede de görülebileceği gibi, İngilizce ve Almancada tipik basit cümlelerde *S+V+O* şeklinde bir cümle dizilişi söz konusudur:

L1: Türkçe (SOV):	Ali	<u>bir yılan</u>	görüyor.
	<i>Özne</i>	<i>Nesne</i>	<i>Yüklem</i>

L2: İngilizce (SVO):	Ali	sees	<u>a snake.</u>
	<i>subject</i>	<i>verb</i>	<i>object</i>

L3: Almanca (SVO):	Ali	sieht	<u>eine Schlange.</u>
	<i>Subjekt</i>	<i>Verb</i>	<i>Objekt</i>

Görüldüğü gibi, İngilizce cümle dizilişi yapısından Almanca cümle dizilişine geçiş yapmak daha kolay olacaktır. Aynı dil ailesinden gelen bu iki dilin cümle öğelerinin dizilişi birçok kalıpta benzerlik göstermektedir. Almanca ve İngilizcenin bu ortak yönlerini İngilizce bilenlerin kavraması daha kolaydır. Yukarıdaki karşılaştırmalı örneklerden Almancada basit cümlelerde yüklemün ikinci sırada bulunduğu anlaşılması yeterlidir. Basit cümlelerde cümle öğeleri L2 ve L3’de büyük benzerlikler sergilemektedir. Bu nedenle İngilizceden yapılan olumlu transferler sayesinde kısa sürede Almancanın yapısı öğrenilebilir.

Aşağıdaki örneklerde de görüldüğü gibi, basit cümleler dışında *ilgeçli* (Präposition) cümleler, soru zarfı soru oluşturma incelendiğinde ortak özellikler dikkati çekmektedir. Özellikle benzer ve farklı olan yapılar üzerinde durmamız gerektiğinden Almancada oldukça ayrıntılı olan W-ile başlayan sorular (W-Fragen / Soru zarfları) yapısına değinilebilir:

Artikelli, ilgeçli ve soru zarfı cümle dizilişlerinde benzerlikler

L1: Türkçe (SOV):	O <u>kitabı okuyor.</u>	Ali <u>Kayseri’de oturuyor.</u>	Emel <u>nerede oturuyor?</u>
L2: İngilizce (SVO):	He reads <u>the book.</u>	Ali lives <u>in Kayseri.</u>	<u>Where lives</u> Emel?
L3: Almanca (SVO):	Er liest <u>das Buch.</u>	Ali wohnt <u>in Kayseri.</u>	<u>Wo wohnt</u> Emel?

Yukarıda da kısaca söz edildiği gibi, Türkçe sözcük dizimi ile Almancanın sözcük dizimi arasında önemli farklılıklar vardır. Bu nedenle daha önceden bilinen İngilizce ile karşılaştırmalı örnekler vermek Almanca cümle dizilişinin daha kolay anlaşılmasını sağlayabilir.

İngilizce ile Almanca arasında da sözcük dizimi bakımından belirli farklılıklar bulunduğundan, cümle türlerini karşılaştırmalı olarak tek tek ele almak yararlı olacaktır. Burada öncelikle özne ile yüklem arasındaki diziliş kuralları üzerinde durmak gerekir. Normal cümle

dizilişinde yüklem öznenin sonra yer aldığı vurgulanmalı ve örnek cümleler verilmelidir. Örnek cümlelere öncelikle birçok ortak özellik gösteren en basit yapılardan başlamak daha yerinde olacaktır.

Cümlede sıfatın konumu ile ilgili benzerlikler:

L1: Türkçe (SOV):	Bu <u>çok zor bir soru</u> (dur).
L2: İngilizce (SVO):	This is a very difficult question.
L3: Almanca (SVO):	Dies ist eine sehr schwierige Frage.

Ana dili Türkçe olanlarda en çok karşılaşılan söz dizimsel hatalar:

Hier Jacke ausmachen. /Burada ceketinizi çıkarın.

Teekanne die Ofen setzen. /Çaydanlığı ocağa koy.

Eine Katze Fisch alle essen. /Bir kedi balığın hepsini yedi.

Almanca yeni öğrenenlerde en çok karşılaşılan hatalar arasında cümle öğelerinin dizilişi başta gelmektedir. Cümle öğelerinin dizilişi üzerinde yoğunlaşan hatalarda Türkçenin cümle dizilişinin etkisi oldukça açıktır. Örnek Almanca cümlelerde yüklem Türkçede olduğu gibi, cümlenin sonuna atıldığı görülmektedir ve ayrıca şahsa göre çekilmeyip mastar haldedirler. Özellikle başlangıç düzeyinde yapılan dilbilgisi hatalarının büyük çoğunluğunun Türkçedeki sözcük dizimiyle ilintili olduğu söylenebilir. Almanca ile Türkçe karşılaştırıldığında en büyük farklılık ve anadili Türkçe olanlar için belki de en büyük güçlük yüklem cümlenin en sonunda bulunmasıdır.

Ortak yönler: 5. *Sıfatların yükseltilmesi (Steigerung von Adjektiven)*

Bilindiği gibi Türkçede *sıfatlarla* (üstünlük zarfları) yapılan karşılaştırmalarda sıfatların önüne komparatifte *daha*, superlatifte *en* sözcüğü getirilir. İngilizcede sıfatların derecelendirilmesi iki şekilde yapılmaktadır. Birincisi, Almancada olduğu gibi tek heceli sıfatların sonek olarak yükseltilmesidir. İkincisi ise, değişmeyen çok heceli sıfatın önüne Türkçede olduğu gibi ayrı sözcükler getirilmesidir. İngilizcede çok heceli sıfatın başına komparatifte *more* ve superlatifte *the most* getirilir. İngilizcede olduğu gibi Almancada da sıfatların *yalın* (Positiv), *karşılaştırma* (komparatif / Komparativ) ve *en üstünlük* (superlatif / Superlativ) derecelerinin bulunduğu görülmektedir. Sıfatların düzenli yükseltilmesi incelendiğinde Almancada *komparatifte er* ve *superlatifte* ise *ste* sonekinin eklenmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Türkçede sıfatlarla karşılaştırma yapıldığında sıfat yalın kalır. Bu noktada Almanca öğrenirken İngilizceden yararlanmak işimizi kolaylaştırabilir.

L1: Türkçe (SOV):	büyük, daha büyük, en büyük güzel, daha güzel, en güzel
L2: İngilizce (SVO):	big, bigger, the biggest nice, nicer, the nicest
L3: Almanca (SVO):	groß, größer, am größten schön, schöner, am schönsten

Alman dilini yeni öğrenenler İngilizcedeki benzerliklerden yararlanma yolunda giderler ise sıfatların derecelendirilmesinde büyük yarar sağlayacaklardır. Böylece önceden İngilizce bilenler bilinen yola çıkarak sıfatların derecelendirilmesini daha kolay öğrenebilirler. Özellikle İngilizce ile benzerlik gösteren yapılar üzerinde durulduğunda olumlu transferler yapılabilir. Öncelikle sıfatların çekiminin kısa sürede öğrenilmesi sağlanabilir. Farklılıkların sorun oluşturmaması için Almancada tek heceli ve çok heceli sıfatlar arasında bir ayırım yapılmadığından *more* ve *the most* yapısının Almancada bulunmadığından da söz edilmelidir.

Ortak yönler: 6. Yardımcı Fiil (to Be / Sein/ -dır)

Aşağıda örnek olarak Almancadaki *sein* yardımcı fiilinin ve İngilizce karşılığı olan *to be* fiilinin çekimiyle ilgili kalıp cümleler verilmiştir:

L1 Türkisch: - dır/olmak	O <u>okuldadır</u> .
L2 Englisch: be	He is <u>at the school</u> .
L3 Deutsch: sein	Er ist <u>in der Schule</u> .

Yukarıda verilen örnek cümlede görüldüğü gibi, Almancadaki *sein* ve İngilizcedeki *to be* fiili özneye göre çekilerek 2. sıradaki yerini almıştır. Oysa Türkçede cümle sonunda sadece şahıs eki *-im* bu dillerdeki fiil ve şahıs ekini karşılamaktadır. Bu nedenle L3 olarak Almanca öğrenen Türkler SEIN fiilini sıklıkla yanlış kullanmaktadırlar. Türkçede *-dır* eki çoğu cümlede terk edilebildiğinden Almanca öğrenenler SEIN fiilini tamamen terk etmeye ve ayrıca yanlış çekmeye eğilim göstermektedirler. (Buna dair birkaç örnek: Er in Kayseri. / Ich zwanzig Jahre alt. Ich verheiratet.)

4. SONUÇ

Çalışmamızda ortaya koymaya çalıştığımız gibi, bugün Türkiyede birinci yabancı dil (L2) ağırlıklı olarak İngilizce ve ikinci yabancı dil (L3) olarak Almanca öğrenilmektedir. Almancanın ikinci yabancı dil olarak İngilizceden sonra veya İngilizce ile birlikte öğrenilmesi öğrenenlere ve öğretmenlere bazı kolaylıklar sağlamaktadır. Burada İngilizce Almancanın rakibi durumunda değil, daha çok yardımcısı durumunda değerlendirilmelidir. Birçok dilbilgisi kuralının benzerlikler

göstermesi *olumlu transferler* yardımıyla avantaja dönüştürülebilir. Bunu yapabilmek için Almanca öğrenen kişide var olan yabancı dil öğrenme deneyiminden etkili ve sistematik bir şekilde yararlanmak gerekir. Bu süreçte İngilizcenin etkili olarak kullanılabilmesi için Almanca – İngilizce olarak hazırlanmış karşılaştırmalı ders materyallerinden yararlanılmalıdır. Böylece yabancı dil öğrenen kişi önceden bildiği İngilizce dilbilgisi yardımıyla yabancılık hissetmeden yeni bir yabancı dil öğrenme olanağını yakalayabilir.

Sözcük dağarcığının oluşturulması yanında temel düzeydeki dilbilgisi kurallarının iki dil arasında önemli benzerlikler göstermesinden dolayı İngilizceden düzenli ve sistematik biçimde yararlanılabilir. Benzerliklerden yararlanmanın beraberinde getirdiği rahatlık ve güvenle öğrenciler ikinci yabancı dile daha kolay uyum sağlayabilirler. Bu durumda İngilizce bilen bir öğrenci hedef dil durumunda bulunan Almancayı öğrenirken birçok dilsel fenomenle karşılaşmayacak, İngilizce ve Almancayı karşılaştırdığında birçok ortak yapıya sahip olduklarını da görecektir.

Özellikle birçok insanın gittikçe daha erken bir yaşta L2 olarak İngilizce ile tanıştığını göz önüne alırsak, Almanca öğrenirken İngilizceden yararlanmanın kaçınılmaz olduğu da anlaşılmaktadır. Türkiye’de İngilizce devlet okullarında L2 olarak 9-10 yaşlarından itibaren diğer özel okullarda daha erken bir dönemde öğrenilmektedir. Almanca ise L3 olarak Lise’den itibaren 14-15 yaşlarında öğrenilmeye başlanmaktadır.

Almanca yapı ve pragmatik açıdan İngilizceye Türkçeye olduğundan daha yakındır, dolayısıyla öğrenci bildiği L2 ile L3’ü ister istemez karşılaşma yoluna gitmektedir. Ana dili Türkçe olanlar için L3-Almanca öğreniminde yakın akraba dil olan L2-İngilizce “köprü dil” görevi görebilir. İngilizce ve Almanca arasındaki benzerlikler Türkçeden yola çıkarak anlaşılması zor bazı konuların öğrenilmesini *olumlu transferlerle* kolaylaştırmaktadır. Bu aşamada *olumlu transferlerin* farklı etkileri olacaktır. Öncelikle L2-İngilizce öğreniminde elde edilen mevcut yabancı dil öğrenme bilgisi değişik alanlarda olumlu katkı sağlayacaktır. Bunlar arasında kelime hazinesi, okuma becerileri, özellikle anlamlandırma ve dilbilgisel yapılar sayılabilir. L2 ve L3 karşılaştırması öğrenme sürecini olumlu yönde etkilemesine rağmen, sözcük dizimi ve telaffuz konusunda olumsuz transferler de görülebilmektedir.

İki yabancı dil arasındaki dilbilgisel farklılıklardan ziyade benzerliklerin vurgulanması yararlı olacaktır, çünkü İngilizce ve Almancanın yapısının birbirine çok yakın olması bazen karışıklıklara da yol açabilmektedir. Buna göre dilbilgisel benzerlikler konu edilerek İngilizcenin rahatsız edici etkisi azaltılmalıdır. Buna karşın sözcüklerin öğrenilmesinde anlam farklılıkları ve benzerlikleri vurgulanmalıdır. Böylece benzer İngilizce sözcükler yeni Almanca sözcüklerin anlaşılmasını ve öğrenilmesini kolaylaştıracaktır. Aynı ve benzer sözcükler yanında İngilizceden Almancaya yapılan yanlış sözcük aktarmalar görülmektedir. Eğer İngilizce Almanca dersinde belirli bir temel oluşturmak için özellikle başlangıç döneminde kullanılabilir ise, o zaman öğrencide birinci yabancı dilin yararlı

olduğu düşüncesi oluşacaktır. Böylece bilinen birinci yabancı dilin ikinci yabancı dili öğrenmede sistemli olarak kullanmanın yarar sağladığı ve ikinci yabancı dilin etkin olarak kullanılması gerektiğine inanacaklardır. O zaman birinci yabancı dil olarak bilinen İngilizce Almanca öğrenmede olumsuz çağrışımlara yol açan sorun değil “yararlı bir geçiş aracı” olarak algılanacaktır. Öğrenciler kendi kendilerine bilinçli olarak Almanca ile İngilizce arasında karşılaştırma yapmaya cesaretlendirilmelidirler, çünkü o zaman bildikleri İngilizcenin Almancayı anlamakta ve yeni sözcükler öğrenmede yararlı olduğunu fark edeceklerdir.

Sonuç olarak: Almanca öğrenen Türkçe anadilliler İngilizce ile yaptıkları karşılaştırmalı analizlerle birlikte keşfettikleri ortak yönlerle başlangıçta Alman dili karşısında hissettikleri ilk güvensizlik ve çaresizlik hislerini yenmekte güçlük çekeceklerdir.

KAYNAKLAR

- Bausch, K.-Richard (1995). *Erwerb weiterer Fremdsprachen im Sekundarschulalter*. In K.-Richard Bausch, Herbert Christ & Hans-Jürgen Krumm. (Hrsg.). *Handbuch Fremdsprachenunterricht* (S. 446-451), Francke, Tübingen, Basel.
- Bausch, K.-Richard, Manfred Heid v.d. (1990). *Thesen und Empfehlungen zu den Besonderheiten des Lehrens und Lernens von Deutsch als zweiter Fremdsprache*. In K.-Richard Bausch & Manfred Heid. (Hrsg.). *Das Lehren und Lernen von Deutsch als zweiter oder weiterer Fremdsprache* (S. 11-18). (2.Aufl.), Brockmeyer, Bochum.
- Cedden, Gülay ve Özgür Aydın (2007). *Meistens ich weiß nicht, wo ich muss das Verb gebrauchen“ Die Problematik des V2 Phänomens bei türkischen Lernenden der deutschen Sprache*. *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht* (10.01.2009) [Online] 12: 3, 11 S. Abruflbar unter: http://zif.spz.tu-darmstadt.de/jg-12-3/beitrag/Cedden_Aydin.htm
- Çakır, Mustafa. (2002). *Die aktuelle Lage und Zukunftsperspektive des Deutschen als Fremdsprache in der Türkei*. *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht* [Online], 7(2), 14 pp. (10.01.2009) Abruflbar unter: http://www.spz.tu-darmstadt.de/projekt_ejournal/jg_07_2/beitrag/cakir1.htm
- Genç, Ayten (2002). İlk- ve Ortaöğretim Okullarında Yabancı Dil Ders Kitabı Seçimi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* Sayı: 22, s.74-81, Ankara.
- Genç, Ayten (2003a). *Türkiye’de Geçmişten Günümüze Almanca Öğretimi*, Seçkin, Ankara.
- Genç, Ayten (2003b). İlk- ve Ortaöğretim Okullarında Almanca Öğretim Programları, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* Sayı: 24, s.186-195, Ankara.
- Heid, Manfred (1990). *Gedanken zur europäischen Sprachenpolitik oder über die Notwendigkeit der europäischen Mehrsprachigkeit*. In K.-Richard Bausch & Manfred Heid. (Hrsg.). *Das Lehren*

- und Lernen von Deutsch als zweiter oder weiterer Fremdsprache (S. 71-77). (2. Aufl.), Brockmeyer, Bochum.
- Hufeisen, Britta & Gerhard Neuner (2003). *Mehrsprachigkeitskonzept*. -Tertiärsprachenlernen – Deutsch nach Englisch, Europäisches Fremdsprachenzentrum, Council of Europe Publishing.
- Hunfeld, Hans ve Hans-Eberhard Piepho (1996). *Elemente Bd.1*, Dürr+Kessler, Köln.
- Maden, Sevinç Sakarya (2005). Anforderungen an ein Lehrwerk für Deutsch als Tertiärsprache in der Türkei. *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht* (15.01.2009) [Online], 10 (2), 13 pp. Abrufbar unter: <http://www.ualberta.ca/~german/ejournal/Maden1.htm>
- Oebel, Guido (2007). DaF (L3) via Englisch (L2) in Japan (L1). Attraktivitätsfaktoren und Erfolgsgaranten beim Deutschlernen in Japan: Rekurrieren auf Englisch als Eselsbrückensprache mit hohem Transferpotenzial, Neudefinierung der Lehrerrolle, höchstmögliche Lernerinvolvierung durch LdL (Lernen durch Lehren). *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht* 12:1, 2007, S. 27.
- Polat, Tülin ve Nilüfer Tapan (2005). Deutsch als Fremdsprache in der Türkei: Aktuelle Entwicklungen. *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht* (15.01.2009) [Online], 10 (2), 6 pp. Abrufbar unter <http://www.ualberta.ca/~german/ejournal/TapanundPolat1.htm>
- Rohs, Kai (2001). Vom Nutzen der Berücksichtigung der Sprachlernerfahrungen in der ersten Fremdsprache Englisch im DaF-Unterricht in Südkorea ZIF 6 (1).
- Serindağ, Ergün (2005). Zur Relevanz des bewussten Einsatzes des Englischen im Unterricht "Deutsch als zweite Fremdsprache" bei Muttersprachlern des Türkischen. *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht* (15.01.2009) [Online], 10 (2), 16 pp. Abrufbar unter <http://www.ualberta.ca/~german/ejournal/Serindag4.htm>
- Tapan, Nilüfer (2001). *Deutschunterricht und Germanistikstudium in der Türkei*, İstanbul-Türkei, Y.Y. Gerhard Helbig (Hrsg), *Deutsch Als Fremdsprache, Volume 2: Ein Internationales Handbuch Zeitgenössischer Forschung.*, Berlin, DEU: Mouton de Gruyter (A Division of Walter de Gruyter & Co. KG Publishers), 2001. p 1565.
- Yücel, Mukadder Seyhan (2005). Entwicklungen des mehrsprachlichen Kontexts im universitären Deutschunterricht in der Türkei. *Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht* (15.01.2009) [Online], 10 (2), 10 pp. Abrufbar unter <http://www.ualberta.ca/~german/ejournal/Yuecel2.htm>